

Projekt *Planu Ochrony* dla Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego Szata roślinna i grzyby – diagnoza stanu

dr Michał Falkowski, dr Krystyna Nowicka-Falkowska, dr Beata Jastrzębska, mgr inż. Łukasz Brylak

Słabe i mocne strony Planu ochrony

Słabe strony:

- „Miękki” system legislacyjny;
- Warunki atmosferyczne i pogoda w sezonie 2017 r.;
- Nasilony proces sukcesji;
- Synantropizacja;
- Presja urbanizacyjna, turystyczna, rekreacyjna;
- Niedofinansowanie ochrony przyrody;
- Brak możliwości planowania działań ochronnych dla zagrożeń, których źródła znajdują się poza granicami Parku.

Mocne strony:

- Dominacja gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa;
- Obecność dwóch obszarów Natura 2000 i 3 rezerwatów przyrody;
- Dość dobrze opracowana szata roślinna Parku;

Okresy prowadzenia prac inwentaryzacyjnych w zakresie szaty roślinnej

Według Dierchkego (1994) najkorzystniejsze terminy dla roślinności środkowej Europy to:

- **od maja**: użytki zielone (przed pierwszym koszeniem), ubogie w gatunki lasy liściaste, zarośla;
- od czerwca: większość pozostałych typów zbiorowisk;
- od lipca: roślinność wodna i bagienna, krótkotrwałe zbiorowiska miejsc okresowo wynurzonych;
- **marzec-kwiecień** i czerwiec-lipiec w przypadku luźnych suchych muraw;
- **kwiecień-maj** oraz czerwiec-lipiec w przypadku bogatych w gatunki lasów liściastych i zarośli;
- **kwiecień-maj** i do czerwca dla zbiorowisk ruderalnych i pól uprawnych;
- **maj-czerwiec** –lipiec dla łąk koszonych dwa razy w roku.

Wyniki inwentaryzacji w 2017 r.

Na terenie Parku występuje:

- 93 zbiorowisk roślinnych, w tym 76 w randze zespołu należących do 19 klas roślinności ;
- 694 gatunki roślin naczyniowych, w tym: 19 objętych ochroną gatunkową (4 ściśle i 15 – częściowo) oraz 5 uznanych za narażone (kategoria V);
- 75 gatunków mchów, w tym 16 gatunków objętych jest ochroną częściową;
- 18 gatunków wątrobowców, z czego jeden gatunek, rzęsiak pospolity objęty jest ochroną częściową;
- 192 gatunki grzybów, w tym 5 gatunków figurujących na czerwonej liście;
- 114 gatunków porostów, w tym: 1 chroniony ściśle, 7 częściowo oraz 15 figurujących na czerwonej liście

6 siedlisk przyrodniczych wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej:

- 1) 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*, *Potamion*
- 2) 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)
- 3) 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)
- 4) 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*): 9170-2 Grąd subkontynentalny i 9170-3 Grąd zboczowy
- 5)*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe
- 6) 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)

Waloryzacja gatunków (gatunki specjalnej troski), zbiorowisk i siedlisk przyrodniczych

Gatunki specjalnej troski:

- Gatunki światło- i ciepłolubne związane z siedliskiem dąbrowy świetlistej, m.in.: czyściec prosty, dzwonek syberyjski, lilia złotogłów, koniczyzny – długokłosa i dwukłosa, miodunka wąskolistna, napastnica zwyczajna, pierwiosnek lekarski, pięciornik biały.
- Gatunki związane z otwartymi ekosystemami łąk.

Najcenniejsze siedliska przyrodnicze i zbiorowiska roślinne:

- Łęg olszowo-jesionowy *Fraxino-Alnetum*;
- Łęg wiązowo-jesionowy *Ficario-Ulmetum minoris*;
- Grąd *Tilio-Carpinetum*, w tym grądy zboczowe;
- Świeże łąki użytkowane ekstensywnie;
- Jeziora wraz z roślinnością wodną i szuwarową w obrębie Rynny Karwosiecko-Cholewickiej;
- Roślinność wodna, szuwarowa i przykorytowa rzeki Skrwy.

Zmiany w szacie roślinnej

- Zmniejszeniu uległa powierzchnia terenów otwartych (zmiana użytkowania, sukcesja, zmiana stosunków wodnych). W efekcie wiele płatów roślinności łąkowej i pastwiskowej cechuje znaczny stopień zniekształcenia, tak w strukturze, jak i składzie gatunkowym;
- Zmiany ilościowe i jakościowe w obrębie dąbrów świetlistych;
- Procesy łęgownienia i grądowienia w lasach;
- Juwenalizacja, pinetyzacja, cespityzacja, fruticetyzacja i neofityzacja lasów;
- Znaczny udział płatów leśnych zbiorowisk zastępczych, m.in.: z
 - zbiorowisko olszy z czeremchą na siedlisku łęgu
 - zbiorowisko olszy z jeżynami na siedlisku łęgu i olsu
 - zbiorowisko brzozy z leszczyną na siedlisku grądu
 - zbiorowisko z sosny na siedlisku łęgu wiązowo-jesionowego
 - zbiorowisko z brzozy na siedlisku łęgu wiązowo-jesionowego
 - zbiorowisko z sosny i świerka na siedlisku grądu

Wybrane działania z zakresu czynnej ochrony

- W ramach projektu "Czynna ochrona zagrożonych siedlisk przyrodniczych w rezerwatach przyrody na Mazowszu i Podlasiu" Centrum Ochrony Mokradeł we wrześniu 2013 r. przeprowadziło prace w dąbrowie świetlistej w rezerwacie przyrody "Brwilno".
- Nadleśnictwo Płock realizuje długofalowy program przebudowy drzewostanów. W efekcie sukcesywnie zwiększa się udział dębu, lipy i wiązu w składach odnowieniowych na siedliskach Lśw, LMśw, Lw.
- Ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Sikórz, a w nim m.in.:
 - ❖ usuwanie 60 % brzozy, sosny i modrzewia we wszystkich warstwach drzewostanów indywidualnie wybranych drzew, poprzez wykonanie cięć o charakterze trzebieży. Pozostawia się na terenie rezerwatu do naturalnego rozkładu część usuwanej masy drzewnej, w ilości pozwalającej odtworzyć zasoby martwego drewna do poziomu nie niższego niż 20 m³ /ha.
 - ❖ Usunięciu podlega 100 % niecierpka gruczołowatego i kolczurki kłapowanej.
 - ❖ Ekstensywne użytkowanie kośne (coroczne).

Zagrożenia wewnętrzne

Lp.	Charakterystyka i źródła zagrożenia	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
1.	Sukcesja w obrębie łąkowych zbiorowisk roślinnych – brak opłacalności i przemiany ekonomiczno-społeczne spowodowały zarzucenie lub ograniczenie użytkowania łąkowo-pasterskiego na znacznej powierzchni łąk.	Przywrócenie lub utrzymanie użytkowania łąkowego, łąkowo-pasterskiego lub pasterskiego. Wdrażanie pakietów: rolnictwo zrównoważone, utrzymanie łąk ekstensywnych oraz ochrona gleb i wód. Podjęcie działań z zakresu ochrony czynnej nie wyklucza definitywnie pojawienia się zagrożenia jakim jest zaniechanie lub brak koszenia, spowodowanego brakiem rentowności i/lub zainteresowania programami wsparcia oraz ograniczonymi środkami finansowymi.
2.	Sukcesja w obrębie leśnych zbiorowisk roślinnych polegająca na procesie grądowienia w łęgach, łęgowieciu olsów, zanikaniu dąbrów świetlistych	Wdrażanie i realizacja programów małej retencji na terenach leśnych, odstąpienie od konserwacji rowów, których utrzymanie nie jest niezbędne dla prawidłowo funkcjonującej gospodarki leśnej, wyłączenie z użytkowania drzewostanów najcenniejszych płatów lasów łęgowych i olsów; poprawa warunków świetlnych w runie poprzez redukcję podszytu oraz eliminację gatunków niezgodnych z siedliskiem
3.	Zabudowa terenów otwartych	Wprowadzenie w studiach i planach zagospodarowania przestrzennego zapisów wykluczających zabudowę i zainwestowanie terenu w najcenniejszych obszarach łąk oraz w dolinach rzek.
4.	Stopniowa izolacja kompleksów leśnych	Wprowadzenie w studiach i planach zagospodarowania przestrzennego zapisów wykluczających zabudowę i zainwestowanie terenu w obszarach stanowiących łączniki pomiędzy poszczególnymi kompleksami leśnymi warunkującymi utrzymanie ekologicznych powiązań między nimi.

5.	Zmiany stosunków wodnych	Na terenach wrażliwych, o niskim poziomie wód gruntowych, w zakresie gospodarki wodnościekowej, należy wprowadzić zakaz prowadzenia przewodów kanalizacyjnych poniżej zwierciadła wody. Wykluczenie w studiach i planach zagospodarowania przestrzennego lokalizacji zabudowy w na terenach o wrażliwych hydrograficznie oraz w obrębie siedlisk związanych z terenami podmokłymi. Wdrażanie i realizacja programów małej retencji. Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania systemów melioracyjnych, na zasadzie zrównoważenia odprowadzania i zatrzymywania wód w zależności od panujących warunków hydrologicznych w zlewniach.
6.	Inwazyjne gatunki roślin	Zwalczanie obcych gatunków inwazyjnych zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz.U. 2011 nr 210 poz. 1260).
7.	Presja ze strony turystyki i rekreacji	Skanalizowanie ruchu turystycznego poprzez modernizację istniejących i szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych wraz z infrastrukturą.

Dziękuję za uwagę